

MLADI ZA NAPREDEK MARIBORA 2013

30. srečanje

PROTAR JE PARAJT

Področje slovenščine

Raziskovalna naloga

0€đ !kP ÒŠÒP 0ÁU P WÖQ

T ^} đ !k00É Ú00É Ú00É Ú00É

¥[|akU ¥ ÁV00U Ü Á0T 0É Ú00U Ü

Maribor, februar 2013

MLADI ZA NAPREDEK MARIBORA 2013

30. srečanje

PROTAR JE PARAJT

Področje slovenščine

Raziskovalna naloga

Maribor, februar 2013

KAZALO

KAZALO	3
POVZETEK	4
1 UVOD	5
2 SPLOŠNO O NAREČJIH	6
2.1 ŠTAJERSKA NAREČNA SKUPINA	12
2.2 »MARIBORŠČINA«.....	14
2.3 ALI LAHKO NAREČJE IZGINE?	15
3 TAM, KJER JE 5. AVGUSTA ZAPADEL SNEG	16
3.1 NAREČNE BESEDE Z ZGORNJE VELKE.....	17
4 EMPIRIČNI DEL	24
4.1 ANKETA	24
4.2 ANALIZA ANKET.....	25
4.3 INTERVJU	37
4.4 ANALIZA INTERVJUJEV.....	46
5 DRUŽBENA ODGOVORNOST	47
6 SKLEP	47
7 LITERATURA IN VIRI	49
PRILOGA	50

POVZETEK

V svoji raziskovalni nalogi sem raziskovala, kako bližina avstrijske meje vpliva na govor ljudi v Sloveniji, ki živijo ob meji. Natančneje sem raziskovala govor ljudi na Zgornji Velki in kakšen vpliv daje nemščina na nas Mariborčane. Ob tem sem s pomočjo literature zapisala, kaj sploh narečje je, kdo govori v narečju in zakaj je temu tako. Moja predvidevanja v teoretičnem delu sta potrdili dejavnosti v empiričnem delu - anketa in intervjuji. Vsi tvorimo eno čast, eno strast, eno oblast - Slovenijo.

In v naši lepi sončni deželi je od gori do doli, po dolgem in po čez čudovito in kamor koli zaideš, zmeraj boš opazil ljudi, ki govorijo drugače kot v sosednji vasi.

1 UVOD

V vsakdanjem natrpanem življenju slišimo veliko pogovorov med ljudmi. Na primer: trinajstletno dekle zamuja na avtobus in se preriva med govorečo množico ljudi, pride do avtobusne postaje, polne ljudi, ki kar neustavljivo »čvekajo« med seboj. V svoji torbi začne zbegano iskati denarnico. Končno stopi na avtobus, kjer je na zadnjih sedežih pet navihanih deklet komentiralo včerajšnji Mojčin rojstni dan. Dekle sede na prosti sedež, nato ugotovi, da je pozabila narediti domačo nalogo. Iz torbe živčno vzame zvezek ter jo v naglici naredi. Ko je avtobus prispel na postajo zraven šole, ki jo obiskuje, dekle nadaljuje svojo pot. Sedaj pa pomislimo. To dekle je počelo vse, kar počne vsakdo izmed nas. Vendar se zaradi svojih opravkov sploh ni oziralo, ali govorijo ljudje okoli nje v narečju. Vsak dan vsak izmed nas sliši več deset pogovorov med ljudmi. Že, že, pogovarjajo se, vendar kako? Ponavadi velika večina govori v narečju. Marsikdaj tudi slišimo, da kdo komu, ki govori v narečju, reče: »Govori slovensko,« ob tem pa pozablja, da narečja bogatijo slovenski jezik in so del njega. Prav to je bil razlog, da sem se odločila raziskati eno izmed narečij, in sicer govor v Zgornji Velki, hkrati pa potegniti nekaj vzporednic z mariborščino. Le reka Mura je ločila dva jezika (slovenščino in nemščino) med seboj. Zaradi bližine avstrijske meje bom raziskala vpliv nemščine na govor ljudi tam in v Mariboru. Intervjuvala bom ljudi različne starosti, ki živijo v Zgornji Velki. Prav tako bom anketirala učence mariborske osnovne šole ter jih povprašala, ali te besede razumejo in poznajo, da ugotovim, koliko se je govor v bližini avstrijske meje v nekaj desetletjih spremenil.

Oblikovala sem naslednje hipoteze:

H1: V narečju govorijo tako mladi kot starejši.

H2: Osnovnošolci raje govorijo v narečju kot pa knjižno.

H3: Bližina avstrijske meje, in s tem nemško govorečega področja, vpliva na narečje ljudi, ki živijo v bližini avstrijske meje.

2 SPLOŠNO O NAREČJIH

Vsaka slovenska vas ima svoj glas

Slika 1: Karta slovenskih narečij

(vir: http://sl.wikipedia.org/w/index.php?title=Slika:Map_of_Slovenian_dialects.svg&page=1)

Slovenska narečja so zemljepisne jezikovne zvrsti slovenščine, ki se razlikujejo v besedišču, glasoslovju, naglasu, melodiji.

Je eden redkih indoevropskih jezikov, ki je še ohranil dvojino. V celoti velja to le še v knjižnem jeziku in nekaterih slovenskih narečjih (vzh. Štajerska itd.), drugod pa se je dvojina zlasti v stranskih sklonih močno pluralizirala.

V manjšem delu slovenskih južnih govorov se je dvojina verjetno pod vplivom srbohrvaščine že skoraj popolnoma izgubila (južna Istra, južna Bela Krajina).

Prav tako pa je slovenščina zagotovo najbolj razčlenjen izmed slovanskih jezikov, kot tudi pravimo: »Vsaka slovenska vas ima svoj glas.

In v naši lepi sončni deželi je od gori do doli, po dolgem in po čez čudovito, vendar kamor koli zaideš, zmeraj boš opazil ljudi, ki govorijo drugače kot v *sosednji vasi*.

Torej Slovenija slovi kot dežela, v kateri lahko najdemo na majhnem ozemlju mnogo raznovrstnih stvari. Še posebej pa to velja za narečja. In čeprav slovenski jezik govori le 2,5 milijona ljudi, je po splošni oceni okrog 48 narečij.

Tolikšna raznovrstnost jezika je pogojena z geografskimi, političnimi, zgodovinskimi, značajskimi, družbenimi in drugimi razlogi. Pri geografskih razlogih je to zagotovo reliefna pestrost. Gore so preprečevale stike med posameznimi prebivalci različnih pokrajin, tako je zelo ostra meja med koroškim in gorenjskim narečjem. Reke niso bile razločevalni dejavnik, ampak prej združevalni. Posavski govori so se razvili med štajersko in dolenjsko narečno skupino. Reka jih je povezovala. Potem so močvirja, ki so ločevala in onemogočala prehode, npr. Ljubljansko barje med gorenjščino in dolenjščino. Teh geografskih razlogov je veliko. Neprehodni gozdovi itd. Ljudje so se pogosto selili. Zelo močan dejavnik so upravno-zgodovinski dejavniki.

Npr. razdelitev na prafare in kasneje fare se zelo lepo vidi v narečjih. Ko gledamo kakšno narečje, ne moremo razumeti, zakaj je ravno tam meja med dvema narečjema, in to kar ostra meja, potem pa pogledamo v zgodovinske vire in vidimo, da je bila tam meja med dvema farama. Fara, vemo, je vedno združevala ljudi. Ljudje so pač hodili k maši, k obredom v eno cerkev, z druge vasi v drugo in se niso tako pogosto združevali, tako se je počasi oddaljil tudi njihov govor.

Tudi deželne meje med Štajersko, Kranjsko, primorskimi pokrajinami so pomemben, In prav tako smer naselitve čisto na začetku. Del naših prednikov je, kot se predvideva, prišel z J, del s S in je to tudi zelo močna narečna meja.

(Povzeto po: http://www.rtv slo.si/odprtikop/polnocni_klub/slovenska-narecja/)

Narečje je govorni pojav in se zelo redko uporablja za pisanje, čeprav je sčasoma tega čedalje več (npr. ljudske pesmi, pravljice, moderna literatura ...). Za današnje čase velja, da v narečju pišejo tisti, ki niso dovolj vešči v znanju knjižnega jezika, ali pa tisti z umetniško žilico.

Narečnih skupin je praviloma sedem. Od leta 1983 imamo drugo dialektološko karto, ki sta jo priredila velika slovenska dialektologa in jezikoslovca prof. dr. Tine Logar in prof. dr. Jakob Rigler:

1. *panonska narečna skupina:*

- a. prekmursko narečje
- b. slovenskogoriško narečje
- c. prleško narečje
- d. haloško narečje

2. *štajerska narečna skupina:*

- a. zgornjesavinjsko narečje
- b. srednjesavinjsko narečje
- c. srednještajersko narečje
- d. kozjansko-bizeljsko narečje
- e. posavsko narečje
- f. južnopohorsko narečje

3. *koroška narečna skupina*, njena narečja se govorijo v Avstriji, Italiji in Sloveniji.

Koroška narečja delimo v štiri glavne skupine:

- ziljsko
- rožansko
- *obirsko-selsko*
- podjunsko (sega tudi čez mejo slovenskega ozemlja)

4. *primorska narečna skupina:*

- a. rezijansko narečje
- b. obsoško narečje
- c. tersko narečje
- d. nadiško narečje
- e. briško narečje
- f. kraško narečje
- g. istrsko narečje
- h. čičko narečje
- i. notranjsko narečje

5. *rovtarska narečna skupina:*

- a. tolminsko narečje
- b. cerkljansko narečje
- c. poljansko narečje
- d. črnovrško narečje
- e. horjulsko narečje
- f. škofjeloško narečje

6. *dolenjska narečna skupina:*

Sama narečna skupina velja za zelo raznovrstno narečno skupino. Deli se na zahodna in vzhodna narečja. Med slednja sodijo :

- dolenjsko narečje,
- kastersko narečje,
- severno in južno belokranjsko narečje,
- kočevsko narečje.

7. *gorenjska narečna skupina*, ki velja za dokaj enotno narečno skupino. Posebnost je samo vzhodnogorenjski govor (Tuhinjska dolina) in selško narečje.

Raznolikost narečij – primeri

»Po dolensko:

1. Dons sem si kufe čist prevəč pocukrala.
2. Zakuga me kličeš, k glih pəsa sprehajam?
3. As vidu, kaku se mačək po streh sprehaja?
4. Učeri je en tastar iz strehe pau.

Knjižno slovensko:

1. Danes sem si kavo preveč sladkala.
2. Zakaj me kličeš, ko sprehajam psa?
3. Si videl, kako se maček sprehaja po strehi?
4. Včeraj se je en starejši gospod vrgel s strehe.

Po mariborsko:

1. Joj, kak s'n si toti kafe danes fejst pocukrala, čuj.
2. Kaj mi te težiš ko s'n glih s pesom vuni?
3. Glej si ti totoga mačka kak on po strehi hoi.
4. Čuj, včerej se je en stari s strehe dol vrgo.

Ljubljana - japijevski srednješolčki:

1. Dons sm si kofi čist ful pošugrala.
2. Kva me kolaš lih k doga wokam?
3. A si vidu keta kok po rufu klajmba?
4. Učer se je en oldi z rufa skenslu.

Ljubljana - žabarsko:

1. Dons sm si kavico u ibr preveč cukrala.
2. Kva moriš k psa šetam?
3. A si vidu mačka kva ga pu strehi pleza, mudel, ne prbiji!
4. Učer se je en stari s strehe ruknu.

Po koroško:

1. Matr sn s swadek kafe naredwa.
2. Ka težiš ko sn s paso zuna?
3. As vidu mačko gr u lufto?
4. Učera se je edn s strehe bk spraju.

Po prekmursko:

1. Gnes san si kavo preveč pocukrala.
2. Zakoj me zovejš glij te gda psa šejtan?
3. Si vido kak se maček šejče gor po streje?
4. Včeraj se je en stare doj s streje vrgo.

Po prleško:

1. Gnes sen si kofe vūnta preveč pocukrala.
2. Čüj, ka me zoveš, gli te kda pesa sprehojan?
3. Si vida mačoka, kak se po streji sprehoja?
4. Fčera se en stori s strehe fukna.

Gorenjsko:

1. Dons sm s'kofe čist preveč ucukrowa.
2. Zakuga me kličeš lih k psa sprehajam?
3. A s'vidu mačka k pu streh pleza.
4. Učer sej en ta star s strehe fuknu.

Kraški prevod:

1. Joj, ma kej je dns tu kafe t'ku sltku!
2. Kej me hnjav's lih ku sm wnh s p'sm!
3. Kej si vidu mačku, ku je šla nan đjro po strjhi?
4. Učjra j an n'wnč skwaču ss strj'he.« (Tomažič, 2011)

(Povzeto po: <http://simonka23.blogspot.com/2011/02/nekaj-malega-o-narecijih.html>)

Jože Toporišič govori tudi o osmi narečni skupini mešanega kočevskega govora. Če opazujemo vsa slovenska narečja, nam zagotovo pokažeta veliko samostojnosti prekmurščina in rezijanščina.

2.1 Štajerska narečna skupina

Za uvod v našo narečno skupino si privoščimo nekaj šale:

Kako veš, da si »Štajerc«?

Enostavno ...

Stvari ne potrebuješ, ampak jih *rabiš* ali *nucaš*.

Se ne utrudiš, temveč *zmatraš*.

Ne pogovarjaš se, ampak se *meniš*.

Ne razumeš, vendar *zastopiš*.

Ni kaj, ni *kva*, ni *kej*, kajti enostavno uporabiš: *ha*?

Ne rečeš odidi, ampak *idi bek*.

Ne želiš, vendar češ!

Nimaš hiše, ampak imamo *bajto*.

Samokolnica je *šajtrga*.

Nimaš odprte zadrge, ampak maš odprt *šlic*, *fršlus*!

Ne osvajaš, pecaš, ampak *šmekoš*!

Nogavice in spodnje hlačke ... Kaj je sploh to? *Zokni*, *štunfi*, in *gate*.

Nisi pripravljen, ampak si *perajt*.

Nimamo gostiln, mi imamo *oštarije*!

Ne ležiš na vzglavniku, temveč na *pojštru*!

Živjo, ola, čao pri nas ne pride v poštev. »*Serbus se reče!*«

Ne rečeš čaw baw, baj, ampak »*Ajde!*«

Kej zdej, kako, kva dugaja ... ne, ne, bo kar lepo ostalo »*ke ze*«.

Ne odpravljamo se na poroko, temveč na *ohcet*.

Ne strižemo, *štucamo* namreč.

Mi ne slišimo, ampak *čujemo*.

Se ne prepiramo, ampak povzročamo *hantle*.

Namesto motovilca ješ *repincl*.

Ne greš na koline, ampak na *furež*.

Ne rečeš »Pridi sem (Pojdi z nami)!«, ampak »*Poj sn (Poj coj z nami)!*«

Štajersko narečje je dobilo ime po svoji geografski legi in ga ne govorijo povsod, kjer je geografsko Štajerska. Na primer Mislinjska dolina govori koroško narečje, čeprav spada pod Štajersko.

Pogosto se za govor v štajerskem narečju pojavi beseda »štajerščina«.

»Štajerščina« kot narečje ne obstaja, obstaja štajerska narečna skupina, ki družijo vsa narečja na območju Štajerske. Štajerska narečna skupina ima 6 narečij, ki sem jih že omenila, rada pa bi še predstavila, od kod do kot segajo:

- ❖ Zgornjesavinjsko narečje, ki sega vse do Mozirja, Šmartna.
- ❖ Srednje štajersko narečje, ki ga govorijo v Šmarju pri Jelšah, Štorah, Rogatcu. Na severu Štajerske meji na Sp. Polskavo, Majšperk.
- ❖ Kozijansko-bizeljsko narečje, ki sega od Jurkloštra do Podčetrka, po Bizeljskem do Dobove.
- ❖ Srednje savinjsko narečje ni čisto narečje, saj gre za vplive srednještajerskega in savinjskega narečja.
- ❖ Posavsko narečje je neke vrste prehodno narečje med štajerščino in dolenjščino.
- ❖ Pohorsko narečje, ki ima 3 podnarečja: Južno podnarečje, vzhodno pohorsko narečje, severno pohorsko podnarečje. (Koletnik, http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fslo.slohost.net%2Fost_dialekt%2F3%2Fdatoteke%2FDIALEKTOLOGIJA_-_zapiski_Koletnik.doc&ei=XpAGUdnPM87Hswb8wYCoDQ&usq=AFQjCNFA8BzXae7RDS6hFhYMOdNnifSatA&sig2=cGJ9TI--fk9JOQd4cjABNQ&bvm=bv.41524429,d.Yms)

K štajerskemu narečju spada tudi narečje mesta Maribor.

2.2 »Mariborščina«

Ker Maribor leži blizu avstrijske meje, ima mariborsko narečje veliko germanizmov, prav tako pa tudi hrvatizmov.

- a) »parajt«, »freht«, »fertik«, »parkplac«, »zokni«, »šefla«, »familija«, »pubec«, »glih tak«, »laufati«, »hamer«, »šajba« ...
- b) »valda«, »čuješ«

Mariborski pogovorni jezik

ZNAČILNOSTI:

- Sistem vokalov je monoftongičen.
- Samoglasniki so samo dolgi.
- Zelo širok e.
- Ožijo se široki e in o, ki so nastali po umiku naglasa.
- V besedah se pojavljata 2 naglasa. (Koletnik,

[http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fslo.slohost.net%2Fost_dialekt%2F3%2Fdatoteke%2FDIALEKTOLOGIJA_-_zapiski_Koletnik.doc&ei=XpAGUdnPM87Hswb8wYCoDQ&usq=AFQjCNFA8BzXae7RDS6hFhYMOdNnjfSatA&sig2=cGJ9TI--fk9JOQd4cjABNQ&bvm=bv.41524429,d.Yms\)](http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fslo.slohost.net%2Fost_dialekt%2F3%2Fdatoteke%2FDIALEKTOLOGIJA_-_zapiski_Koletnik.doc&ei=XpAGUdnPM87Hswb8wYCoDQ&usq=AFQjCNFA8BzXae7RDS6hFhYMOdNnjfSatA&sig2=cGJ9TI--fk9JOQd4cjABNQ&bvm=bv.41524429,d.Yms))

2.3 Ali lahko narečje izgine?

Slovenska narečja se ohranjajo, so in upajmo, da bodo, vse dokler se bomo obdržali Slovenci. Narečja tudi izginjajo, vendar morda nastanejo nova.

V preteklih desetletjih je bilo govorjenje v narečju in uporabljanje narečnih besed v družbi sramotno. Mnogi so že davno spremenili mnenje, vendar je ostalo tudi nekaj takih, ki narečij svoje države ne odobravajo. Ne smemo se sramovati narečij, saj izjemno krasijo naš slovenski jezik in nikakor ne smemo gledati mračno in črno na prihodnost narečij.

Upajmo, da se bodo v prihodnosti uporabljala v moderni literaturi, pesmi, filmu, prozi, poeziji in še marsičem.

Narečja se tudi spreminjajo, vendar na oblikoslovni ravnini in ne v temeljnem sistemu. Spreminja se besedje, tako kot tudi v slovenski knjižni jezik prodirajo tujke.

3 TAM, KJER JE 5. AVGUSTA ZAPADEL SNEG

Slika 2: Zgornja Velka

(vir:

http://www.google.si/imgres?q=marija+sne%C5%BEna+zgornja+velka&um=1&hl=sl&sa=N&biw=1429&bih=986&tbn=isch&tbnid=8KK6yESAKZ8mdM:&imgrefurl=http://www.mojcanon.si/pictures/view/391&docid=visjKPf5Hgl18M&imgurl=http://www.mojcanon.si/uploads/Picture/picture/view/IMG_0465_6_71_tonemapped.jpg&w=1200&h=800&ei=VEsDT67CK4fu-gaWzNjCAQ&zoom=1&iact=hc&vpx=367&vpy=477&dur=3839&hovh=183&hovw=275&tx=108&ty=91&sig=116784152150496315742&page=1&tbnh=140&tbnw=185&start=0&ndsp=30&ved=1t:429,r:13,s:0

Kot rečeno, se v Mariboru, ki je oddaljen 18 km od najbližje avstrijske meje, pojavljajo germanizmi, koliko jih je šele v vaseh skoraj ob meji. Za raziskovanje sem si izbrala vas Zgornja Velka ali nekdanja Marija Snežna.

Zgornja Velka se z imenom An der Welich prvič omenja leta 1319. Naselje na severu osrednjega dela Slovenskih goric sestavljajo kmetije, razložene po gričevju med dolinami zgornjega toka reke Ščavnice in potoka Velke. Ob Ščavnici je zaselek Žabja vas, ob križišču krajevnih cest proti Sladkemu Vrhu in Selnici ob Muri zaselek novih hiš, okoli župnijske cerkve Marije Snežne iz leta 1788, ki je bila do konca prve svetovne vojne tudi znamenita božja pot, pa na vrhu razglednega slemena stoji jedro vasi eno od najlepših in najbolj ohranjenih v Slovenskih goricah. Ob cerkvi je prostran trg, ki ga obdajajo stare vaške hiše. Šola je od leta 1806, v sedanjem poslopju, dozidanem leta 1964, pa je tudi knjižnica. Prevladuje razdrobljena posest z

majhnimi kmečkimi domovi, ponekod pa se ukvarjajo tudi z vinogradništvom. Zaposleni vaščani najpogosteje delajo v Sladkem Vrhu, Mariboru in Avstriji od koder tudi prinašajo nove popačene germanizme.

Zgornja Velka z okolico premore izredno veliko zanimivosti. Kot vas spada pod občino Šentilj. Govor na Zg. Veliki je izredno zanimiv in se kar precej razlikuje od »mariborščine«. Ker ljudi in kraj poznam, vem, da prebivalce tega kraja navdušuje pripovedovanje o krajevni znamenitosti Rajšpova gomila. Rajšpova gomila je ime dobila po kmetiji Rajšp, ki je nad Rajšpovo gomilo. O nastanku te gomile kroži več zgodb. Ena izmed njih govori, da je bil nekoč na tem mestu grad, ki bi naj pripadal Weisnekerju, in da je v njem strašilo. Druga govori, da je v tej gomili pokopan bojevnik Atila, kralj divjih Hunov, ki je s svojo vojsko obšel vso Srednjo Evropo, in da so ga v zlati krsti pokopali v neki reki ali potoku. Otrokom so v prejšnjih časih pravili, da na Gomili ponoči straši in da ponoči na njej sveti luč.

Večina se sklanja k drugi legendi, po kateri naj bi bil tam pokopan znan bojevnik Atila. Vendar prebivalci tega kraja v to sploh ne dvomijo, saj je marsikateri tamkajšnji prebivalec bil priča skrivnostnemu nerazložljivemu dogajanju, in že davno hrepenijo po tem, da bi to potrdili.

3.1 Narečne besede z Zgornje Velke

Ko sem bila v zadnjem času na nedeljskem kosilu pri babici v Zgornji Velki, sem pozorno poslušala njihov običajen pogovor. Ob poslušanju sem slišala naslednje narečne besede, ki jih v kraju govorijo.

puvati – graditi

klad – obleka

jonka – krilo

profizuriš – površno delo

mantl – plašč

LEGENDA:

zelena - germanizem

oranžna - hrvatizem

taška – torbica

erbati – podedovati

erbija – dediščina

cojhilfer – pomočnik

runa – pesa

jesih – kis

ipika – živčnost

kšeft – posel

tam kula – tam

šofla – lopata

vozgrivec – smrkavec

gajc – skopuški

kürbus – buča

štübl – dnevna soba

čoh – bedak

pakunga – pakiranje

žajfa – milo

ketar – prehlad

recneje – zdravila

fasati – dobiti

kankule – samokolnica

cvirn – nit, sukanec

plenka – deska

pretl – deska za rezanje

šporhet – peč

protar – pečica

murka – kumara

bajdlang – večja skleda

kampl – glavnik

furež – koline

rofang – dimnik

štundirati – misliti, premišljevati

kasl – omarica

zbaruvati – vprašati

handlati – barantati

rajsar – falot

ejzl – jezik

pertregati – goljufati

kufija – kuhinja

nikul – nikoli

svitar – pulover

bergúšnice – spodnje hlače do kolen

preftošén – denarnica

neingerik – radovednež

čerpaje – posoda

rija – pokrovka

zazihran – zavarovan

po mojih reglicah – po mojih pravilih

kuvej – dojenček

Neke nedelje pa nisem le zapisovala narečnih besed, temveč sem svoj čas posvetila tudi fotografiranju Zgornje Velke.

Slika 3: Kažipot, ki nas usmerja proti Zgornji Velki (vir: lasten)

Slika 4: Skozi Zgornjo Velko vodi tudi turistična Marijina romarska pot (vir: lasten)

Slika 5: Vaška cerkev od zadaj (vir: lasten)

Slika 6: Cerkev na Zgornji Velki (vir: lasten)

Slika 7: Gostilna in matični urad na Zgornji Velki (vir: lasten)

Slika 8: Spominski kamen (vir: lasten)

Slika 9: Vodnjak na Zgornji Velki (vir: lasten)

Slika 10: Napis na vodnjaku (vir: lasten)

Slika 11: Notranjost cerkve na Zgornji Velki (vir: lasten)

Slika 12: Vrtec na Zgornji Velki (vir: lasten)

Slika 13: Šola na Zgornji Velki (vir: lasten)

4 EMPIRIČNI DEL

4.1 Anketa

CILJI ANKETE

Cilj ankete je izvedeti, kako pogosto se učenci srečujejo in sami uporabljajo v svojem govoru narečje ter ali ga le-ta pri delu v šoli ovira. Prav tako me zanima, ali učenci menijo, da je prav, da se pri pouku uporablja slovenski knjižni jezik, ali pa bi bilo bolje govoriti v narečju. Zanima me tudi, ali učenci poznajo nekatere narečne besede, ki se uporabljajo na Zg. Velki, in ali poznajo nekaj narečnih besed, ki jih Mariborčani uporabljamo. Poskusili bodo zapisati tudi njihove knjižne različice. Eden izmed ciljev ankete je tudi ugotoviti, ali po mnenju učencev narečje slabo vpliva na slovenski knjižni jezik ali pa bogati slovenščino.

PREDVIDEVANJA IN PRIČAKOVANI REZULTATI ANKET

Predvidevam, da veliko učencev v prostem času govori v narečju ter da jih ta ne ovira pri delu v šoli. Menim, da bo veliko učencev izrazilo željo, da bi bilo bolje, da bi pri pouku govorili v narečju. Predvidevam, da bodo anketiranci pri poskusu zapisa pomena narečnih besed iz Zg. Velke manj uspešni, saj sem anketirala učence mariborske osnovne šole. Mislim, da se bo veliko učencev odločilo, da narečje bogati slovenski jezik.

METODOLOGIJA

Raziskovalni vzorec

Anketirala sem 130 učencev naše šole, 29 učencev 6. razreda, 43 učencev 7. razreda, 27 učencev 8. razreda ter 31 učencev 9. razreda. Od tega je bilo 56 anketirancev moškega spola in 74 ženskega.

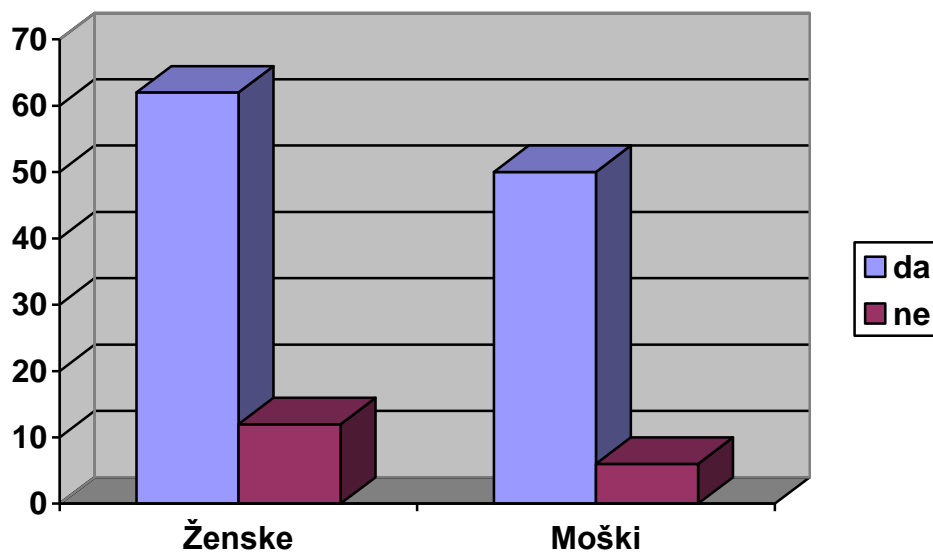
Anketiranje je potekalo prostovoljno in individualno ter anonimno.

4.2 Analiza anket

1. vprašanje: Ali doma in s prijatelji govoriš v narečju?

Tabela 1: Govor v narečju

Odgovor:	Ženske	Moški	Skupaj	%
a) da	62	50	112	86
b) ne	12	6	18	14
SKUPAJ	74	56	130	100

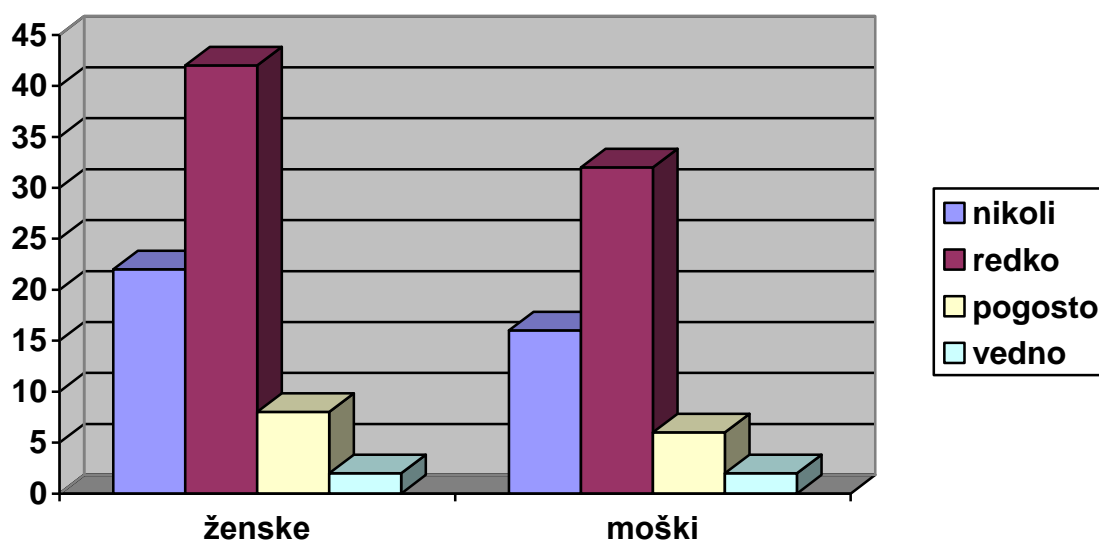
Graf 1: Govor v narečju

Velika večina anketiranih doma in s prijatelji govori v narečju.

2. vprašanje: Ali te narečje pri delu v šoli kdaj ovira?

Tabela 2: Oviranje pri delu v šoli

Odgovor:	Ženske	Moški	Skupaj	%
a) nikoli	22	16	38	29
b) redko	42	32	74	57
c) pogosto	8	6	14	12
d) vedno	2	2	4	1
SKUPAJ	74	56	130	100

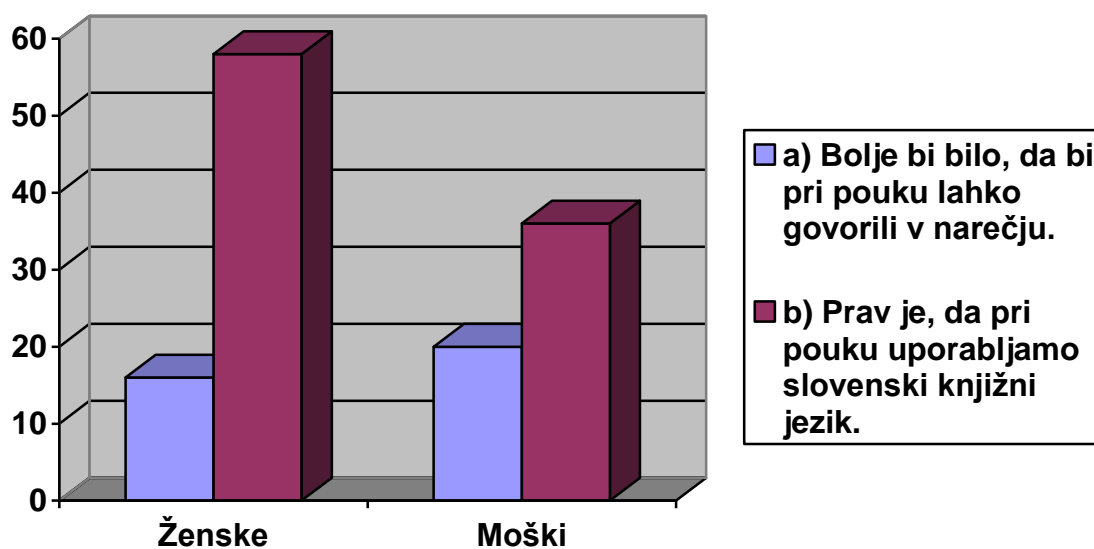
Graf 2: Oviranje pri delu v šoli

Več kot polovica vseh vprašanih odgovarja, da jih narečje pri delu v šoli le redko ovira, tretjine pa ne ovira nikoli.

3. vprašanje: Izberi eno trditev, s katero se strinjaš.

Tabela 3: Strinjanje s trditvijo

Odgovor:	Ženske	Moški	Skupaj	%
a) Bolje bi bilo, da bi pri pouku lahko govorili v narečju.	16	20	36	28
b) Prav je, da pri pouku uporabljamo slovenski knjižni jezik.	58	36	94	72
SKUPAJ	74	56	130	100

Graf 3: Strinjanje s trditvijo

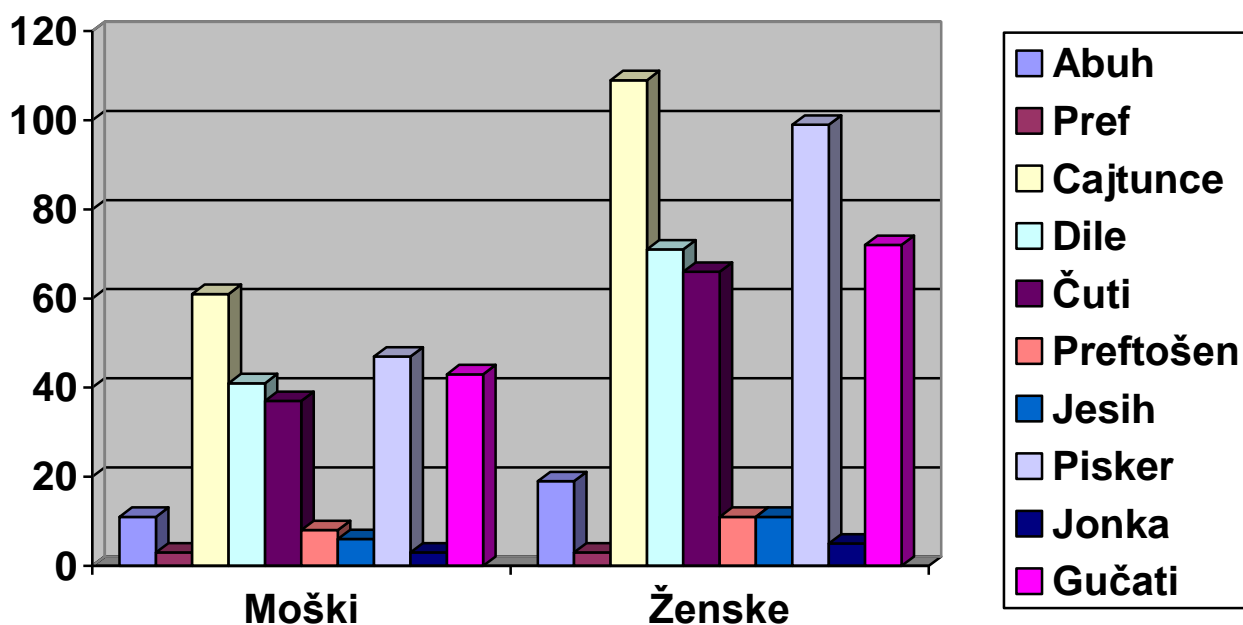
Velik odstotek (72 %) vprašanih je mnenja, da je prav, da se pri pouku uporablja knjižni jezik.

4. vprašanje: Poskusi zapisati, kaj pomenijo napisane narečne besede.

Tabela prikazuje, koliko učencev je pravilno zapisalo narečno besedo v slovenskem knjižnem jeziku. To je bilo prvo vprašanje, na katerega vsi učenci niso odgovorili v celoti.

Tabela 4: Pomen narečnih besed

Beseda:	Ženske	Moški	Skupaj	Koliko % učencev je besedo prepoznalo
Abuh	11	8	19	15
Pref	3	0	3	0,02
Cajtunge	61	48	109	84
Dile	41	30	71	55
Čuti	37	29	66	51
Preftošen	8	3	11	0,08
Jesih	6	5	11	0,08
Pisker	47	52	99	76
Jonka	3	2	5	0,04
Gučati	43	29	72	56

Graf 4: Pomen narečnih besed

5. vprašanje: Napiši nekaj narečnih besed, ki jih Mariborčani uporabljamo, ter v oklepaju zapiši njihovo knjižno različico (npr. šuhi (čevlji)).

Naloga je bila 100 % rešena. Vsak je napisal vsaj dve besedi.

Izmed 130 učencev je 74 učenk zapisalo naslednje narečne besede (številka zraven besede in njenega zapisa v knjižnem jeziku pomeni, kolikokrat se je beseda v anketah pojavila). Z zeleno so zapisani germanizmi, z oranžno hrvatizmi, z rdečo pa besede, prevzete iz angleščine:

- ✓ šajtrga (samokolnica) (8)
- ✓ laufanje (tekanje) (5)
- ✓ zokni (nogavice) (7)
- ✓ štumfi (hlačne nogavice) (10)
- ✓ sn (sem) (2)
- ✓ zaj (zdaj) (2)

- ✓ hauba (vetrobransko steklo) (11)
- ✓ šraufnciger (izvijač) (15)
- ✓ cajt (čas) (5)
- ✓ župa (juha) (4)
- ✓ lojtra (lestev) (7)
- ✓ bicikl (kolo) (7)
- ✓ fuzbal (nogomet)
- ✓ flajšter (obliž) (4)
- ✓ auspuh (izpušna cev) (4)
- ✓ pir (pivo) (2)
- ✓ žajfa (milo)
- ✓ šporhet (štedilnik)
- ✓ faracajg (vžigalnik)
- ✓ mikser (mešalnik)
- ✓ tepih (preproga)
- ✓ ded (moški)
- ✓ trofiti (zadeti)
- ✓ štanga (drog, cev)
- ✓ japka (jabolko)
- ✓ kufer (kovček) (2)
- ✓ skibucki (snežki)
- ✓ cote (oblačila) (4)

- ✓ gotovo (končano)
- ✓ špajza (shramba) (3)
- ✓ španga (sponka, lasnica)
- ✓ špegl (ogledalo, zrcalo) (5)
- ✓ gate (spodnje hlačke) (3)
- ✓ flaša (steklenica)
- ✓ špegli (očala) (8)
- ✓ kuferam (prtljažnik)
- ✓ taška (torbica)
- ✓ bajta (hiša) (8)
- ✓ vuni (veni) (5)
- ✓ keksi (piškoti)
- ✓ fris (obraz)
- ✓ valda (seveda)
- ✓ južna (kosilo)
- ✓ hamer (kladivo) (10)
- ✓ šrouh (vijak) (8)
- ✓ oke (oči) (3)
- ✓ marela (dežnik)
- ✓ peglajzer (likalnik)
- ✓ rukzak (nahrbtnik)
- ✓ bremze (zavore)

- ✓ froc (otrok)
- ✓ štikli (čevlji s peto) (2)
- ✓ barati (vprašati)
- ✓ nači (drugače)
- ✓ ful (zelo)
- ✓ kikla (krilo)
- ✓ kojn (konj) (3)
- ✓ zijati (gledati) (3)
- ✓ žreti (jesti) (3)
- ✓ čaki (počakaj) (3)
- ✓ žvaka, čiguma (žvečilni gumi) (3)
- ✓ neke (nekaj) (2)
- ✓ talar (krožnik)
- ✓ šefla (zajemalka)
- ✓ faca (obraz)
- ✓ pormašina (vrtalnik) (5)
- ✓ frendica (prijateljica) (3)
- ✓ lamp (trebuh) (2)
- ✓ empar (vedro)
- ✓ britof (pokopališče)

Kot lahko opazimo, prevladuje zelena barva, kar pomeni, da so pri zapisu deklet prevladovali germanizmi.

56 učencev je zapisalo naslednje narečne besede:

- ✓ štumfi (hlačne nogavice) (8)
- ✓ zablo (zaseka)
- ✓ cvek (žebelj) (4)
- ✓ šporhed (štedilnik) (2)
- ✓ duri (vrata) (2)
- ✓ gora (gori)
- ✓ barati (vprašati) (3)
- ✓ ajd (adijo)
- ✓ goša/šuma (gozd)
- ✓ dula (doli)
- ✓ šraufenciger (izvijač) (10)
- ✓ auspuh (izpušna cev) (4)
- ✓ špegl (ogledalo) (8)
- ✓ cajt (čas) (2)
- ✓ šajtrga (samokolnica) (7)
- ✓ hauba (vetrobransko steklo) (7)
- ✓ bicikl (kolo) (3)
- ✓ punpa (bencinska črpalka)
- ✓ kole (kolesa)
- ✓ šajba (stekleno okno) (2)
- ✓ parkplac (parkirišče)

- ✓ bana (kopalna kad)
- ✓ špilaš (igraš) (3)
- ✓ lojtra (lestev) (8)
- ✓ laufanje (tekanje) (3)
- ✓ vuni (veni) (3)
- ✓ bajta (hiša) (3)
- ✓ hamer (kladivo) (9)
- ✓ šefla (zajemalka) (2)
- ✓ brštek (jedilni pribor)
- ✓ špegli (očala) (5)
- ✓ sn (sem)
- ✓ rem (grem)
- ✓ peglajzel (likalnik)
- ✓ čuj (poslušaj)
- ✓ frend (prijatelj)
- ✓ jače (dobro)
- ✓ zokni (nogavice)
- ✓ pir (pivo)
- ✓ čitati (brati)
- ✓ farbati (barvati)
- ✓ maler (pleskar)
- ✓ felne (platišča)

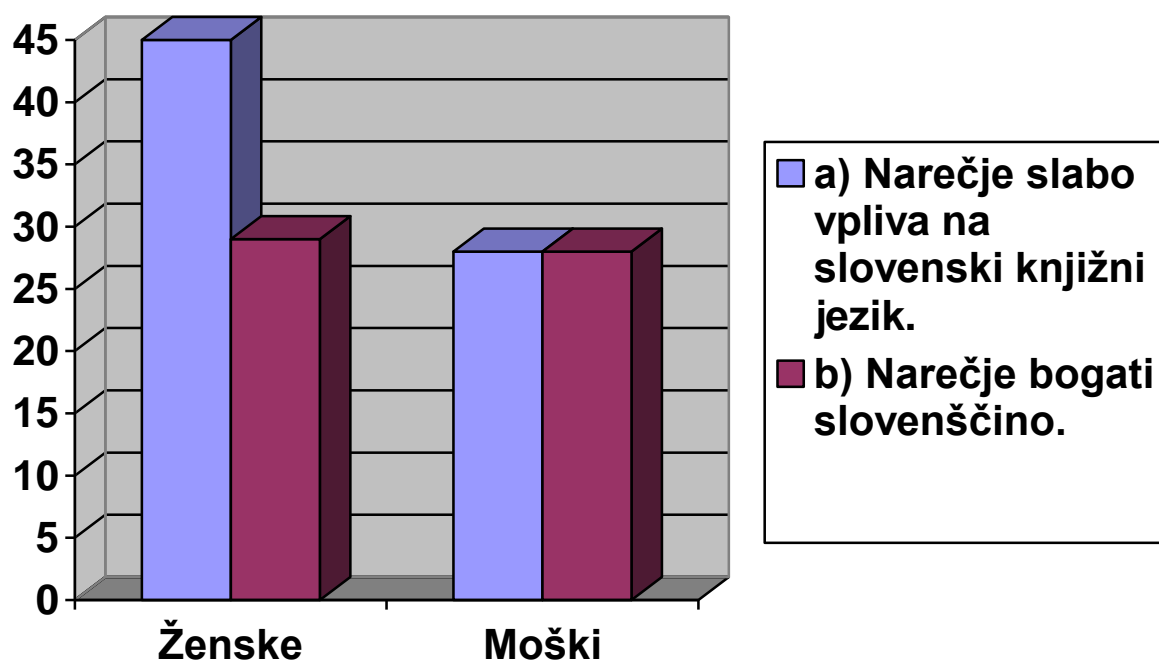
- ✓ toti (ta)
- ✓ šnicel (zrezek)
- ✓ serbus (zdravo)
- ✓ valda (seveda)
- ✓ najjače (najboljše)
- ✓ ova (ona)
- ✓ taška (tobica)
- ✓ buča (glava)
- ✓ flajšter (obliž) (2)
- ✓ rumplkamra (shramba)
- ✓ pojšter (vzglavnik) (2)
- ✓ mašina (motor)
- ✓ marela (dežnik)
- ✓ deka (odeja)
- ✓ kuhna (kuhinja)

Tudi pri učencih mariborske osnovne šole so pri zapisu prevladovali germanizmi, bilo pa je zapisanih več hrvatizmov, kot pri dekletih.

6. vprašanje: Obkroži trditev, s katero se strinjaš.

Tabela 5: Strinjanje s trditvijo

Odgovor:	Ženske	Moški	Skupaj	%
a) Narečje slabo vpliva na slovenski knjižni jezik.	45	28	73	56
b) Narečje bogati slovenščino.	29	28	57	44
SKUPAJ	74	56	130	100

Graf 5: Strinjanje s trditvijo

4.3 Intervju

V empiričnem delu raziskovalne naloge sem zraven drugih dejavnosti posnela video, v katerem lahko slišimo zgornjevelško narečje ter kakšno izjemo. Intervjuvala sem pet ljudi različne starosti.

Intervju z gospo Marijo o Gomili in Guslovi grabi

Prva se je z menoj pogovarjala gospa Marija, ki je stara 58 let. Že vse svoje življenje živi na Zg. Velki. Tam je tudi obiskovala osnovno šolo.

Slika 14: Gospa Marija (vir: lasten)

Dober dan, kako ste?

Gospa Marija: Vredi.

Povprašala bi vas nekaj o Gomili ter Guslovi grabi. Torej, kaj zanimivega lahko poveste o Gomili?

Gospa Marija: Jo, v Gomili tam so ljudi dousti hodli dulta, pač ljudi starejši, otrouci v popoldanski šouli in so dousta pravli, da tam rado straši. In je strašlo, pa dosta ljudi je pravlo, da tam rejsno ki straši. Preja dosti so haudli peški, nej. Ka te še takrat neje blo tolko otov, nej, da bi lahko po glavni stejzi vozli, te smo mogli it čez bližnjico pač, pa še tema bla, nej ker je blo pač jesenski dnevi hitro tejma, pa je rado strašlo, nej.

Ali pa ste morda že slišali za Guslovo grabo?

Gospa Marija: Jo, sem slišala. Tam tu baje pravijo, da rado strašlo.

Sicer sem sama jaz tou doživela, ko sma šle s mojo svakinjo po grabi stare šternajst lejt. Tam sma midve, mejsečna nouč je bla.

Tam sma midve skozi skoz grabo v polnouči, tam sma naenkrat, pred nama se naenkrat prikazala ena žejnska. Bela. Belo oblečena.

In ko sma tijsto zagledle, sma se vstrajšle, sma letele naze gorta sosedom, tam sma dur zbudile, pa sma prousle, da sma vidle nejkou žejnskou, da neke tam dula straši in da bi, sma prosle, lahko tam prespale.

Pa je tista žejnska rekla: »Jo, lahko tu vustaneta.«

Zakaj pa se tu na primer ostali tega bojijo? Iz istih razlogov se te Grabe bojijo?

Gospa Marija: Jo, ze nej več takou. Ze, ze več kou hodijo pejški, preja smo dousti gorta peški houdli in te je raudo strašlo.

Dobro, najlepša hvala.

Gospa Marija: Jo, ni zake.

INTERVJU Z GOSPODOM FREDIJEM O RAJŠPOVI GOMILI, O NJENI LEGENDI TER O »GROBU« HUNKEGA BOJEVNIKA ATILE...

Naslednjega sem intervjuvala gospoda Fredija, ki je živel na Zg. Velki vse do 23. leta, nato se je preselil v Maribor. Tudi prve razrede osnovne šole je obiskoval tam, kasneje od petega razreda dalje pa učenci velške šole obiskujejo OŠ Sladki Vrh. Ker je v srednjo šolo hodil v Maribor, kjer sedaj živi že 17 let, njegov govor več ne vsebuje toliko velških besed in govori vsem nam znano »mariborščino«. Sedaj je gospod star 40 let.

Slika 15: Gospod Fredi (vir: lasten)

Ste že morda slišali za Rajšpovo gomilo?

Gospod Fredi: Ja. Sem slišal.

Kje približno se nahaja ta gomila?

Gospod Fredi: Tota gomila se nahaja od cerkve dul približno za en kilometer proti plouderšnici. To je taki mali hribček dula, sredi ravne puše.

Kaj se je zgodilo z ljudmi, ki so poskušali tam poiskati vrata gradu? Pravijo, da naj bi bila tam nekakšna strašna legenda.

Gospod Fredi: Tam je strašilo. Dosta zgodb je. Ogromno ljudi je tam mimo hodlo, to je skos strašilo. Večkrat je šla ... Tam je nekoč bla doma, tam skozi tisto pot je muglo hodit, poslovodkinja na trgovini, trgovine gura na Velki in večer baje je skouz peš šla tam skoza, skozi in je večkrat vidla pa slišala, kak divjajo tam kočije pa konji mimo in se je vstrašla in je šla nazaj po drugi strani, po glavni cesti. Potem je prišla domu.

Torej naj bi tam bil nekoč nekakšen grad?

Gospod Fredi: Ja, prej je bil tam grad. Tisti grad že skuper sesul. V tistem gradu eee ... zaj pa je tisto poraslo vse skupaj z drevjem in je zdaj en taki hribček. Zaj pa so domnevali ljudje, da tam dula v tistem gradu naj bi bil neki zaklad in so se odločili enkrat sedn ljudi, da grejo tisto poiskat. Ampak jim je nekdo reko, ne vem kdo, da morjo kopat molče. Ne smejo nič govorit, drugače se bo zgodila nesreča. In oni so kopali, pa kopali že par dni. In pul so prišli do, do železnih vrat, dver in tiste drevi, ko je s šoflo tresno noter v tiste dveri, se je zader: »Dveri!« In v tistem se je celi rof pa vseh sedn, ke je blo, oziroma šest end je bil še vuna, vse skuper se je rof sesipal in vsi so bli mrtvi. Tak da še nešn den niše ni prišo do zaklada.

Ali verjamete, da naj bi bil tam pokopan sam legendarni hunski bojevnik Atila?

Gospod Fredi: Ja, to je sigurno tam zakopan. On je, on je hodo tu skoz takrat, večkrat v Rim, pa na Madžarsko tu skozi in je, tam je večkrat ponočeval pa se zadrževal. Sigurno, da je tam zakopan. Po starih, kaj stari ljudi gućijo, da je, da je, naj bi bil tam zakopan on.

Najlepša hvala Vam za pogovor.

Gospod Fredi: Lepo prosim.

INTERVJU Z GOSPO DANO TER NJENO HČERJO JULIJO O ZGODOVINI TE VASI

Ker sem prejšnji pogovor opravljala z gospodom, ki se je odselil iz Zg. Velke, me je zanimalo, kako govori nekdo njegove starosti, ki je vse življenje ostal v tem kraju. Naslednja gospa, katere ime je Dana, je stara enako kakor gospod Fredi (40 let).

Ko sem popolnoma naključno spregovorila tudi z njeno hčerko, sem spoznala, da je tudi ona, ki jih sedaj šteje devetnajst, obiskovala gimnazijo v Mariboru, sedaj pa tam študira, podobno kot je to počel gospod Fredi pred leti.

Ali se govor enako starih ljudi, pri čemer sta oba odraščala v istem kraju, s tem da se je en odselil, drugi pa tam živi še danes, razlikuje? Se razlikuje tudi govor matere, ki je vedno tam živela, ter hčerke, ki se sedaj šola v Mariboru? Odgovore najdemo v naslednjem intervjuju.

Slika 16: Gospa Dana in hči Julija (vir: lasten)

Dober dan. Kako ste kaj?

Gospa Dana: Vredi. Dober dan.

Kaj veste o zgodovini Zgornje Velke oziroma Marije Snežne?

Julija: Ja, mi nismo glih ne neki zgodovinarski tipi, ampak vema, da je, ka je osnajstopetiga je pač avgusta zapadno snejg in se zato imenuje Marija Snežna naš okraj. Ampak emm ... Da se ni nej skoz tak imenoval. Vmejs pač po drugi svetovni vojni je blo prepovedano, da bi se imenovali po svetnikah kraji, ker pač je bla cirkva, nebi smela bit del javniga živleja.

Gospa, katero šolo ste obiskovali?

Gospa Dana: Ja, jaz sn hodla na Zgorno Velko v šoulo. Pa te smo še meli, al ne? Te smo še tou imeli štiri leta, nah pa štiri lejta naprej v Sladkem Verjhi, tak, da je že bla tistokrat podružnica.

Aha. Že takrat?

Gospa Dana: Ja.

Torej, kako pa so takrat govorili učitelji v šoli? V narečju?

Gospa Dana: Ja dousti bul, ko pa nes, nej. Bol so se nekak prilagajali nam, ker smo pač mi bli boul ... Mi smo pač v narečji gučali kot froci in tak so nas duma vučili, pa nismo nači znali.

Dobro. Zakaj pa mislite, da so takrat bolj dopuščali govoriti v narečju, zdaj pa se je to spremenilo?

Gospa Dana: Ker tistokrat nejsu gledli tak, da si mogo tak prav slovenski gučat, ampak pač ... Ka si prišo od douma, pa si tak lahko gučo pa tui učitli so bli bol dumači, pa nekega domačega foha, pa smo pač kou gučali ,pa nas nihče neje zarad tega ke obiro al pa ke.

Torej, domače naloge pa vse so vam tudi pustili, da pišete v narečju?

Gospa Dana: Dobre. Pisat smo se že mogli malo potrudit, da si pač te neke skup napiso, bul slovenski kou ku, da nej blo čist po velško, ampak ... Mi smo pač lahko kou, pač kouko smo se trudli, pa kouko so nam pač vučitli povejdli, nači pa doma neje nihče prav slovenski gučo te pa smo pač tak gučali.

Dobro. Kak pa se (za konec) – kako se vam zdi na Zgornji Velki? Vam je všeč tu živeti?

Gospa Dana: Ja, sigurno, nači ne bi tū živela. Tou sem že, tou sn rojena. Tou mam zaj družino in tak sn navajena, pa moj jezik, oziroma naše narečje se mi dopadne. Ne bi nikul nikam šla. Nikam.

Julija: Nejbul lejpo bi rekli, nej?

Najlepša hvala vam za pogovor.

Gospa Dana : Ni ke.

INTERVJU Z DANINO HČERKO JULIJO

Kasneje je stekel pogovor tudi nama z Julijo, brez njene mame ...

Julija, ti si svoje šolanje nadaljevala v Mariboru. Kako se ti zdi, si se izogibala samega velškega narečja? Si poskušala govoriti knjižnem jeziku?

Julija: Ja, na začetki ne. Na začetki sn mela še eno sošolko od tū z Velke. Te pa sma obe pač samo se skup držale, pa sma, ne, pa tak nej gučali, pa to. Nah pa pač te učitli začnejo opozarjat, da se reče ne pa tak dalje. Tak, da sn se že bolj navadla na, na neko mariborščino, al kak bi rekla, nej, samo na velško govorico.

Pa se ti zdi, na primer, da te kdaj velška govorica mogoče kdaj ovira pri pisanju kakšnih testov?

Julija: Ne, mene nikol oviralo, sej se doma tuji po slovensko menimo, če tak glejaš, jaz pač vem, kere besede niso, eee ... kere besede niso prava slovenščina knjižna, ne kere pa so, tak da ...

Najlepša hvala.

INTERVJU Z GOSPO STANISLAVO S POLJSKE

Kot zanimivost sem se odločila opraviti raziskovalen pogovor tudi z gospo, ki je pred 18. leti prišla v Slovenijo s Poljske. Takrat so vsi okrog nje govorili v velškem narečju, zato sedaj njen jezik vsebuje narečne besede kraja Zg. Velka, vsekakor pa se sliši vpliv poljskega jezika (poudarek na drugem zlogu, včasih izgovarjanje š-ja namesto s-ja itd.).

Slika 17: Gospa Stanislava (vir: lasten)

Gospa Stanislava: (igra na harmoniko)

Dober dan. Bi nam lahko povedali kaj o sebi?

Gospa Stanislava: Ševeda.

Kje ste se rodili, kakšno je bilo vaše šolanje, kako je bilo?

Gospa Stanislava: Rodila sem na Polskim, hodilam v šolo na Polski, hodila šem na jugu Polski, nje? Hodilam tudi pozneje tudi osnovno šolu, srednjo šolu i glasbENO šolu i kuhársku šolu, pa i delála kak i kuhárca i káko ekonomistka. Poznje pa se po izgubi dela v Polski, ki prišla kriza, odpelam še v Nemčiju, tam pa poznam švojega muža pa še prešelilam na Slovenijo.

Prej ste omenili, da ste se preselili s Poljske, kdaj je to bilo?

Gospa Stanislava: Štiriindevedesetega.

Aha. In kako je bilo samo učenje slovenščine, kako dolgo ste se spopadali s tem? Je bilo mogoče malo težje, ker so vsi okrog vas tu na Velki govorili v narečju?

Gospa Stanislava: No, pač malo poslušalam televizije, radije, kak govorijo literarna nje, pa če videlam, kje so napaki.

Aha. Kako dolgo pa že igrate harmoniko?

Gospa Stanislava: Harmoniku ígram ... Harmoniko igram, eee, eee, pjetundtrideset let.

Petintrideset let torej že igrate harmoniko? Ste že kdaj igrali na kakšni prireditvi?

Gospa Stanislava: Dosti.

Na primer na kakšnih prireditvah ste igrali?

Gospa Stanislava: Na primer na gostije, pa rojstne dnjeve, pa razne mladinske take igre.

In kaj ste ponavadi igrali?

Gospa Stanislava: To, kaj ljudi hočeli poslušat.

Nam bi kaj takega zaigrali?

Gospa Stanislava: Ja, lako. (Igra na harmoniko pesem *Polski kwiaty* (Poljske cvetlice).)

4.4 Analiza intervjujev

Intervjuvala sem gospo Marijo, ki je stara 58 let in živi v kraju, kjer se razprostira moja raziskovalna pot, torej na Zgornji Velki. Z menoj je spregovoril tudi njen 40-letni sin, ki je pred 17. leti zapustil ta kraj. Zanimalo me je, ali se je njegov govor spremenil. Ugotovila sem, da se je, saj govori precej drugače kot gospa Dana, ki je stara isto kot gospod Fredi. Opazila sem tudi, da gospod Fredi uporablja pri svojem govoru »mariborščino«. Gospa Dana govori »ta pravo velščino«. Pogovarjala sem se tudi z njeno hčerko Julijo, ki je enako kot gospod Fredi zaradi šolanja zapustila domač kraj. Njen govor se še ni spremenil v veliki meri, je pa res, da živi v Mariboru veliko manj časa kot gospod Fredi. Kot zanimivost sem opravila intervju tudi z gospo Stanislavo, ki živi na Zgornji Velki že 18 let, sicer pa prihaja s Poljske. Ko se je preselila na Zgornjo Velko, ki je v bližini avstrijske meje, so vsi okrog nje govorili v velškem narečju, zato sedaj njen jezik vsebuje veliko germanizmov ter narečne besede kraja Zg. Velka, vsekakor pa se sliši vpliv poljskega jezika (poudarek na drugem zlogu, včasih izgovarjanje š-ja namesto s-ja itd.).

5 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Jezik je vrednota naroda, skrb zanj pa odgovornost. Raziskovalna naloga daje vedeti, da ni vseeno, kako govorimo. Da je pomembno zavedati se svojih korenin, ena izmed katerih je tudi materni jezik. In da narečja niso popačen jezik, ampak del jezika, njegovo bogastvo.

Odgovorno ravnajmo s svojim jezikom.

6 SKLEP

»Kot slovenskega naroda sin.«
(Tomaž Domicelj)

Slovenija je zelo raznolika država. Ne samo glede na naravne lepote, ampak tudi z vidika obstoja številnih slovenskih narečij. To potrjuje tudi znan slovenski rek: *Vsaka vas ima svoj glas*.

Zakaj se ohranjajo narečja? Kdo govori v narečju? Je res, da so narečja za nešolane ljudi ali pa so za vsakogar? Ali mlajši radi govorimo v narečju in če ja, zakaj je tako? Ali narečja bogatijo in popestrijo jezik ter ga naredijo slikovitega, ali ravno obratno: z narečjem jezik postane pust in omejen?

Na ta vprašanja sem poskušala najti odgovore. Odgovori so se skrivali čisto blizu mene, sredi vsakodnevne govoreče množice ljudi. Sredi nas Slovencev: starih in mladih, modernih in ne preveč modernih, izšolanih in tistih, ki niso kaj prida radi žulili šolskih klopi, resnih in bolj molčečih moških in klepetavih žensk, prebivalcev vasi in mesta ...

V začetku raziskovanja sem si zastavila tri hipoteze.

H1: Hipotezo »*V narečju govorijo tako mladi kot starejši*« sem potrdila s pomočjo intervjujev, v katerih so v narečju govorili starejši, manj starejši in tudi mladi.

H2: Hipotezo »*Osnovnošolci raje govorijo v narečju kot pa knjižno*« sem ovrgla, saj je v anketnem vprašalniku 72 % učencev odgovorilo, da je prav, da pri pouku

uporabljam slovenski knjižni jezik. Res pa je, da te hipoteze ne morem ovreči v celoti, saj vprašanje v anketi ni bilo zastavljeno konkretno, ali osnovnošolci raje govorijo v narečju doma in v prostem času, ampak je bilo nastavljeno v okviru šolskih zidov, ne izven njih.

H3: *»Bližina avstrijske meje, in s tem nemško govorečega področja, vpliva na narečje ljudi, ki živijo v bližini avstrijske meje«* sem z gotovostjo potrdila s pomočjo intervjujev in anketiranja. Bližina avstrijske meje ne vpliva le na govor ljudi na Zgornji Velki, ampak tudi na govor Mariborčanov. 130 učencev mariborske osnovne šole je namreč zapisalo veliko germanizmov, ki jih uporabljamo. Prav tako »mrgolijo« številni germanizmi v govorici Velčanov.

Našega slovenskega jezika ne nadzoruje in ne spreminja le geografska lega, kulturno-zgodovinske značilnosti, razvoj tehnike, novi tehnološki izumi, nove virtualne »države« (Npr. Facebook, Twitter, Tumbr,...), ampak tudi vpliv sosednjih jezikov.

Slovenski narod sam »gradi« in s svojo umetniško žilico ustvarja lep in bogat slovenski jezik. Da. Nedvomno tvorimo vsi eno čast, eno strast, eno oblast – Slovenijo.

In v naši lepi sončni deželi je od gori do doli, po dolgem in po čez čudovito, vendar kamor koli zaideš, zmeraj boš opazil ljudi, ki govorijo drugače kot v sosednji vasi.

A tudi to nas dela posebne in edinstvene. Mar ne?

7 LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

- LOGAR, Tine. (1994). Slovenska narečja. Slavistična revija. Letnik 42, številka 4. 582–585.
- MITRINOVIČ, Vera. (1995). K slovensko severnoslovanskim jezikovnim vzporednicam, stikom in zvezam. Slavistična revija. Letnik 43, številka 2.
- SMOLE, Vera. (1998). Slovenska narečja. Enciklopedija Slovenije. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- ŠKOFIČ, Jožica. (2001). Slovenski lingvistični atlas. Ljubljana: ZRC.
- TOPORIŠIČ, Jože. (1992). Enciklopedija slovenskega jezika. Ljubljana: Cankarjeva založba.

SPLETNI VIRI:

- Slovenska narečja. [Online]. [Citirano 12.12. 2012; 20:30]. Dostopno na: :
http://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenska_nare%C4%8Dja,
http://www.rtv slo.si/odprtikop/polnocni_klub/slovenska-narecja/,
<http://simonka23.blogspot.com/2011/02/nekaj-malega-o-narecijih.html>.
- Dialektologija. [Online]. Citirano 23. 11. 2012; 15. 45]. Dostopno na:
http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CD AQFjAA&url=http%3A%2F%2Fslo.slohost.net%2Fost_dialekt%2F3%2Fdatoteke%2FDIALEKTOLOGIJA_-_zapiski_Koletnik.doc&ei=XpAGUdnPM87Hswb8wYCoDQ&usg=AFQjCNFA8 BzXae7RDS6hFhYMOdNnifSatA&sig2=cGJ9TI--fk9JOQd4cjABNQ&bvm=bv.41524429,d.Yms.

SLIKOVNI MATERIAL:

- Lastne fotografije

PRILOGA

ANKETA

Pozdravljen/a!

Sem osmošolka in delam raziskovalno nalogo o narečju. Prosim te, da anketo rešuješ resno, saj mi boš s tem v veliko pomoč.

.....

SPOL: M Ž

RAZRED: _____

1. Ali doma in s prijatelji govoriš v narečju?

a) da b) ne

2. Ali te narečje pri delu v šoli kdaj ovira?

a) nikoli b) redko c) pogosto d) vedno

3. Izberi eno trditev, s katero se strinjaš.

a) Bolje bi bilo, da bi pri pouku lahko govorili v narečju.

b) Prav je, da pri pouku uporabljamo slovenski knjižni jezik.

4. Poskusi zapisati, kaj pomenijo napisane narečne besede.

Abuh - _____ Preftošén - _____

Pref - _____ Jesih - _____

Cajtunge - _____ Pisker - _____

Dile - _____ Jonka - _____

Čuti - _____ Gučati - _____

5. Napiši nekaj narečnih besed, ki jih Mariborčani uporabljamo, ter v oklepaju zapiši njihovo knjižno različico (npr. šuhi (čevlji)).

6. Obkroži trditev, s katero se strinjaš.

- a) Narečje slabo vpliva na slovenski knjižni jezik.
- b) Narečje bogati slovenščino.

Hvala za sodelovanje.